

LLIBRES REBUTS

BADIA I MARGARIT, Antoni M. (2016): *Entre manuscritos y encuestas. Trabajos sobre el aragonés y el catalán*. Edición e introducción de Artur Quintana. Zaragoza: Aladrada Ediciones. [Biblioteca de las lenguas de Aragón/ 18], 332 p.

La Biblioteca de las Lenguas de Aragón, que es proposa la recuperació de textos clàssics en i sobre l'aragonès, que ja havia reproduït *El habla del Valle de Bielsa (Pirineo Aragonés)* (2015), d'Antoni M. Badia Margarit, publica ara la resta de treballs del lingüista català referents a l'aragonès i apareguts en publicacions disperses: «Sobre morfología dialectal aragonesa» (1947), amb materials recollits el 1944; «Sobre metodología de la encuesta dialectal» (1952), on s'aborda algun inconvenient de la incorrecta selecció de l'informador; «Contribución al vocabulario aragonés moderno» (1948); «Le suffixe *-úi* dans la toponymie pyrénéenne catalane» (1952), que afegeix nous noms de lloc amb el sufix *-úi* (o la seva reducció a *-i*) a la llista de Menéndez Pidal; «Sobre algunos nombres de plantas en aragonés» (1954), basat en materials botànics sobre Campo i el Turbon, proporcionats pel botànic Pedro Montserrat, i on es fa una comparació de fitònims catalans amb els gascons; «Algunas notas sobre la lengua de Juan Fernández de Heredia» (1944) i «Sobre los extranjerismos léxicos de Juan Fernández de Heredia» (1954) són estudis breus entorn de la llengua del gran polígraf aragonès del segle XIV, que es completen amb «Tres notas de sintaxis medieval aragonesa» (1963) sobre l'article determinat, el possessiu *lur* i l'expressió concessiva; aquests treballs eren l'anticipació d'una edició de la *Crónica de los conquiridos*, que Badia no va poder dur a terme.

Amb aquestes contribucions, Badia va continuar amb fortuna la línia de recerca sobre l'aragonès d'investigadors catalans com Josep M. de Casacuberta, Joan Coromines, Josep Vives, Antoni Griera. Felicitem Aladrada Ediciones per una tan oportuna recuperació. [Nota del C. de R.]

BALLESTER, Miquel (2017): *Els materials de construcció a Mallorca. La documentació històrica (segles XIV-XVIII)*. Palma: Lleonard Muntaner [L'Arjau/46], 218 p.

Miquel Ballester Julià, arquitecte tècnic, professor associat de la Universitat de les Illes Balears, que ens havia ofert un valuós llibre, *Habitatges tradicionals. Característiques arquitectòniques, topològiques i constructives dels habitatges en sòl rústic a Mallorca* (2013; reeditat el 2015; veg. ER XXX), publica ara un nou producte no menys valuós sobre els materials de construcció i les tècniques constructives a Mallorca, basant-se en fonts arxivístiques i orals, a més de la pròpia experiència professional. S'hi estudien els noms, les característiques, la tècnica, la documentació (a través de cinc segles) de materials llimosos, arenosos, petris, vegetals: hi trobareu àmplia informació sobre l'almànguena, l'argila, la grava, l'arena, el guix, el pedreny, la fusta, les canyes, etc., amb noms interessants, com *pedra de tur*, *pedra bursenca*, *sullaca*, *claveioners* 'els que servien claus i tatxes', etc. Els claus ofereixen una rica tipologia i nomenclatura (*claus doblers*, *dinals*, *barcarols*, etc.) Les fotografies mostren pedreres, tipus

de teules, canyissades, sòtils, paviments de codolada, finestres coronelles, etc. En suma, un llibre que, amb un ampli suport documental, va més enllà del mètode de *Wörter und Sachen* i al qual hem de donar la benvinguda per la seva novetat i rigor científic. [Nota del C. de R.]

CALENT, Miquel / SBERT, Miquel (2017): *Agiar amb el Cançoner tradicional de Mallorca*. Palma: Leonard Muntaner.

Cal donar la benvinguda a un llibre que agermana, d'una manera atractiva i plaent, gastronomia i cultura popular: aquella, sovint de nova creació, amb aportacions de l'experiència i saber de Miquel Vicenç Perelló, "Calent", ben conegut a través d'un programa gastronòmic d'IB3; aquesta, basada sobretot en cançons populars extretes bàsicament del monumental *Cançoner Popular de Mallorca*, de Rafel Ginard Bauçà, i comentades per Miquel Sbert i Garau, especialista en tradició oral i autor de diverses obres sobre el tema. El llibre està dividit en onze capítols, precedits d'unes consideracions generals i força exemplificació cançonística, a càrrec de Sbert, i il·lustrats amb la descripció de trenta-nou receptes presentades per "Calent" i amb belles fotografies en color. Hi ha plats procedents de la cuina clàssica senyorial (menjar blanc, pasteló de formatge i arengada, sopa plena de sípia i llagostins); d'importació francesa (gató amb gelat); de classe humil (peus de porc amb sopes d'ermità, pancuit de canonge); d'origen mariner (gamba amb borrida [< avorrida] fet "amb patates i bastines"); recuperats (fesols de la reina); de mar i muntanya (porcella negra amb anfós; hi posaven més anfós que porcella, menjar car); equilibri entre dolç i amarg (coca de garrova). Són interessants alguns comentaris de caràcter històric o tradicional, a voltes heretats de la padrina: les raoles de manegot o gotgeti consistien a afegir arròs o fideus al cuinat del dia anterior; el tambor d'ametla es feia dels trossos d'ametlla que s'havien recollit en l'operació de "triar bessó" 'separar la llavor de la closca trencada'; a més, s'explica la tècnica mallorquina del formatge tendre escabetxat o es valora la qualitat de la xeixa mallorquina. En un llibre vinculat a la cuina de l'illa, no ens ha d'estranyar la presència de diatopismes mallorquins: *gelera* 'nevera', *colflori* 'coliflor', *palo* 'tipus de beguda', *floquet de bou* "petita peça del bou que els pagesos solien endur-se a casa quan portaven algun dels seus animals a sacrificar a l'escorxador", *burballes* 'pasta de sopa en forma de tiqueta ampla', *pardal de moro* 'espardenyà' (menorquí *verga mansa*), *pa amb fonteta*, alguns beneïts per la normativa; qualche vegada, s'ha preferit el canvi a la forma més general (*camallot* i no *camaiot*, *pebre* i no *prebe*, *albercoc* i no *aubercoc*, *fraula* 'maduixa', rarament usat, *greixonera*). En els capítols de presentació s'enumera una rica variació onomasiològica popular relativa a la sexualitat.

En suma, una bella i útil contribució al coneixement de la gastronomia insular, amb algunes innovacions, així com a la cultura popular, realitzada amb el suport del cançoner i comentaris adequats. [Nota del C. de R.]

CERDÀ, Ramon (2018): *Una vida dedicada a la lingüística*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 86 p. (Testimonia, 2).

El segon volum de la col·lecció *Testimonia*, impulsada per la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona per tal de recollir el testimoni intel·lectual i humà d'alguns dels professors de la facultat que ja hi han culminat la seva etapa docent, té com a autor Ramon Cerdà, i com a títol, *Una vida dedicada a la lingüística*. Després d'un pròleg dels coordinadors del llibre, José Enrique Gargallo i Paolo Roseano (p. 9-11), l'autor aporta una original combinació, amb tocs d'humor i d'humanitat, sobre elements biogràfics, experiències docents, tasques professionals i mirades envers la ciència lingüística. Els títols dels principals apartats donaran una idea sobre la singularitat de l'obra: *Biografia; Activitats elementals; Matèries impartides, sobre estructuralisme i més enllà; Selecció de publicacions i traduccions; Activitats col·laterals; Miniderivació humorística; Resum d'un article selecte* («Nueva aplicación

de los paradigmas de Kuhn a la lingüística: breve ensayo para una tipología de lingüistas»); *Mestres, col·legues, amics...* [Nota del C. de R.]

Curs superior de català (1936-1937) professat pel mestre Pompeu Fabra a la Universitat Autònoma de Barcelona pres taquigràficament per l'alumna Anna Pi i Pousa, edició a cura de Joan Salvador Beltran i Cavaller, 2018, 341 p.

Reproducció de les classes impartides per Pompeu Fabra durant el curs 1936-1937 a partir de la còpia mecanoscrita, basada en la corresponent transcripció taquigràfica. Joan Solà va donar notícia d'aquest text lliurat al Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona que, a la vegada, en va fer donació a la Biblioteca de Catalunya (MS 2.372), on seria més accessible a la consulta pública. La scriptora és Anna Pi i Pousa, advocada, morta al 1980, que no degué tenir problemes en el seu treball a causa de la pausada elocució del Mestre. Joan S. Beltran, en la presentació de l'obra, explica els avatars del Curs, posa en relleu que es tractin més a fons els aspectes sintàctics de la llengua, dona compte de les transcripcions de set cursos de Fabra, fets entre el 1913 i el 1937 (el darrer dels quals de Pi i Pousa no publicat fins ara), precisa en nota les correccions realitzades per Coromines, intranscendents o de contingut, adaptant a voltes el text al «personal estil narratiu i a la seva pròpia manera d'entendre els fets lingüístics descrits per Fabra». L'editor respecta l'ortografia de l'època (per ex., *enrera*) i destaca la senzillesa i col·loquialitat de la manera d'expressar-se fabriana. A l'índex de temes tractats per Fabra, se'n afegeix un altre dels de Coromines.

Un llibre utilíssim per als qui vulguin completar detalls del pensament lingüístic de Fabra i copsar les característiques de la seva exposició oral a través d'un text que és el succedani d'una gravació magnetofònica. [Nota del C. de R.]

GRACIA TRELLE, Alberto (2018): *Benito Coll y Altabás*. Zaragoza: Aladrada, 81 p.

Aquest llibre ofereix una semblança sobre la vida i obra de Benito Coll y Altabás (Binèfar, 1853-1930), figura destacada d'aquesta localitat castellanoparlant de la Llitera, advocat d'ofici i, a més, un dels pioners en la defensa, promoció, estudi i recopilació de les varietats de la llengua aragonesa, que proporcionà informació a estudiosos com Jean-Joseph Saroihandy, Ramón Menéndez Pidal i Antoni Griera. Entre les seves obres cal destacar: *Colección de voces usadas en la Litera* (1901), *Colección de refranes, modismos y frases usados en el Alto Aragón* (1902) i *Colección de voces del dialecto alto-aragonés* (1902). [Nota del C. de R.]

JULIÀ, Jordi (2017): *L'autor sense ombra. La figuració literària de l'escriptor entre els segles XIX i XX*. València: Universitat de València.

El títol suggestiu d'aquest assaig, que va guanyar el IV Premi d'Assaig Càtedra Blasco Ibáñez de la Universitat de València l'any 2015, es refereix a un aspecte crucial de la modernitat literària: la dissolució de la figura de l'autor, dissociat de les obres que indubtablement li pertanyen, però que apareixen objectivades, allunyades del jo autorial, biogràfic, gràcies a estratègies (pseudònims, heterònims) que el dissimulen o multipliquen: que dissolen, en fi, en la literatura contemporània la il·lusió d'identitat completa entre l'autor i el text que ha produït. En la introducció del llibre («El poeta i la seva ombra, La despersonalització de l'autor al segle XIX») i en les «Conclusions», Jordi Julià delimita clarament aquest canvi en la figuració literària de l'escriptor entre el vuit-cents i el nou-cents, i n'ofereix les fites històriques des del nucli mateix del Romanticisme —responsable de crear aquella il·lusió biogràfica o testi-

monial subjectiva—, tot invocant la teoria literària (Barthes, Foucault, Genette...) que s'ha fixat en “la mort”, desfiguració, transfiguració o multiplicació de l'autor.

L'objecte de l'assaig de Julià és examinar aquest fenomen en tres grans figures de la literatura catalana contemporània: Caterina Albert (“Víctor Català”), Jaume Bofill i Mates (“Guerau de Liost”) i Eugeni d'Ors (“Octavi de Romeu”). Els títols dels capítols dedicats a cadascun són eloqüents: «La identitat preservada: entre Víctor Català i Caterina Albert» aborda el cas de l'escriptora de L'Escala, amagada darrere d'un pseudònim masculí que li permet no sofrir dany com a escriptora femenina i exercir plenament la seva llibertat artística; «Guerau de Liost, autor i protagonista de *Somnis*» presenta el pseudònim trobadoresc adoptat per Bofill i Mates com la careta que permet al polític conservador transmigrar a un *alter ego* satíric i al protagonista figurat —multiplicat i irònic, desvelador de profundes obsessions— del poemari *Somnis*; «D'Eugeni d'Ors a Octavi de Romeu o “L'home dominat per la seva màscara”» revela la maniobra orsiana de desdoblament en un ésser imaginari, un Octavi de Romeu autenticat biogràficament i històricament —primer heterònim de la literatura catalana. El professor Julià destria de la bibliografia dedicada a aquest tres escriptors “canònics” allò que pot autoritzar més el seu assaig, però cal dir que, potser per decantament de treballs anteriors, va sovint més enllà de l'exemplificació del seu tema (l'aproximació a *Somnis*, que comporta una lectura d'aquest llibre poc estudiat, n'és un exemple vistent). [Nota del C. de R.]

MADUPELL, Àlvar (2017): *Polèmica sobre el català dialecte en ple franquisme (1956)*. Sant Quirze: Maduixer/23, 71 p.

Àlvar Maduella, autor de més de vint llibres sobre aspectes culturals de Catalunya, publica ara un opuscle ben interessant sobre una polèmica relativa al català com a dialecte o llengua. Els frares caputxins de Catalunya, malgrat les prohibicions del català a l'escola, als mitjans de comunicació i als àmbits culturals, van constituir durant el franquisme un «petit reducte de normalitat»: el català era «la llengua ordinària no sols en les converses privades, sinó també en els comunicats interns o la documentació pròpia, en intervencions orals o lectures públiques o en les classes acadèmiques de filosofia i teologia per als nous candidats». Una mostra d'aquesta actitud és la polèmica sobre el català encetada per la revista *Anhel* en el seu número de 1956 (se'n van publicar 22 números entre el 1949 i el 1966). Es tracta d'una revista modesta, quasi privada, potser per això absent dels reculls de Tasis-Torrent (1966) i de Marcet-Solà (1998), però que és un exemple més d'una discussió en la qual els principis polítics —de la mala política— a voltes s'han imposat sobre els científics i de dret natural. Arran de l'article d'*Anhel* esmentat, té lloc amb franciscans d'altres revistes un diàleg en contra del català (dialecte, unitat de la pàtria, universalitat del castellà) i a favor (nòmina de grans escriptors, ensenyament universitari a l'estranger, filòlegs de fora, traduccions, no imposició d'una llengua, universalitat discutible del castellà). La documentació adduïda, amb alguns escrits inèdits, dona idea d'una polèmica, innecessària perquè la ciència lingüística ha dit la darrera paraula, però sovint repetida, especialment durant el franquisme, polèmica que té el seu interès per la defensa que fan els caputxins de la llengua pròpia així com per a la història de la llengua. [Nota del C. de R.]

Migjorn. *Antologia poètica de Xavier Carbó Maymí* (2018). Cassà de la Selva: Ajuntament de Cassà de la Selva, 249 p.

És bo que la celebració de centenaris desvelin valors culturals amagats o poc coneguts. Essent estudiants de filologia romànica, d'alguna incursió que feien els professors Badia i Griera en el camp del català, recordem el nom de Xavier Carbó com a autor d'un article de tres pàgines sobre els supervivents de l'article anomenat salat a la Costa Brava. Ara, arran del centenari de la seva mort, hem sabut de Carbó moltes més coses i hem pogut fins i tot estudiar perfils de la llengua de la seva producció poètica.

Estudis Romànics [Institut d'Estudis Catalans], Vol. 41 (2019), p. 645-651

Carbó (1893-1918) va ser un clergue filòleg, poeta i folklorista, que va morir als 25 anys, víctima d'una epidèmia de grip; el 2018, doncs, es va celebrar el centenari de la seva mort. El llibre que comentem és el recull de la seva producció poètica. Es tracta d'una edició revisada de l'obra *Migjorn. Selecta de poesies de Mn. Xavier Carbó i Maymí*, que aparegué el 1919 i el 1971. Aquesta nova edició corregeix alguns elements de les anteriors, d'acord amb la versió original de l'autor, incorpora 21 poemes no inclosos anteriorment i s'afegeixen notes explicatives a peu de pàgina. La revisió del text és obra de Joana Campistol i Raquel Carbó; Narcís Figueras és autor de la introducció i de les notes de la traducció de l'Art Poètica d'Horaci; Mercè Otero ha redactat les notes a la traducció de Medea i Manel Palahí és l'artífex de les il·lustracions. L'homenatge es completa amb un Suplement de la revista de Cassà de la Selva, Llumiguia, núm. 783 (*Dossier especial 1918-2018 centenari de Xavier Carbó i Maymí*), on es tracten àmpliament aspectes diversos de la seva vida, activitat i entorn: biografia (Joana Campistol), poesia (Narcís Comadira), llengua (Joan Veny), folklore (Lluís Calvo), mortaldat de la grip (Mercè Carbó), situació socioreligiosa (Enric Plantés), el carrer Xavier Carbó (Joaquim Mundet), testimonis dels veïns (X. Carbó Cañigüeral), seminaris de Girona (Jordi Bohigas), recerca etnogràfica (Agustí Burgas), relació amb Narcís Nadal (Joaquim Nadal) i contacte epistolar amb Carles Riba (Mariàngela Vilallonga), Bibliografia. En suma, un homenatge ben merescut a Xavier Carbó, del qual es realça la seva activitat filològica, la seva recerca en cultura popular i la seva creativitat poètica. [Nota del C. de R.]

MONTERO I AULET, Francesc (ed.) (2017): *Mig Europa cau. Impressions de Josep Pla sobre la Gran Guerra*. Palafrugell / Girona: Fundació Josep Pla / Càtedra Josep Pla, 112 p.

Catàleg de l'exposició homònima, produïda per la Fundació Josep Pla conjuntament amb la Càtedra Josep Pla de la Universitat de Girona, i inaugurada a la Fundació el 17 de juny de 2017. Ha estat coordinada per Anna Aguiló, com a representant de la Fundació, i per Xavier Pla, per la banda de la Càtedra. El comissari, Francesc Montero i Aulet, de la Universitat de Girona, ha tingut cura d'aquest catàleg, del qual ha escrit, a més, la introducció. El volum reproduceix l'estructura de l'exposició, dividida en sis seccions: «Barcelona bullia», «Ni un tap a l'estranger», «Fam de notícies», «Mig Europa cau», «Del fons mateix del mar» i «Un Cafarnaüm en deliri». A través d'elles, i mitjançant imatges i documents, es contextualitza la figura de Josep Pla als anys de la Primera Guerra Mundial i es ressegueix la seva visió del conflicte, expressada principalment a *El quadern gris*. El llibre es completa amb cinc textos que aborden sengles aspectes de la temàtica de l'exposició: «La Gran Guerra a Catalunya i al Baix Empordà: impacte polític i social», de Maximiliano Fuentes (UdG); «La Penya de l'Ateneu: l'epicentre de la francofília barcelonina», de Joan Safont (UdG); «Acabada la guerra comença la literatura. El *Quadern* com a obertura magistral a tot un món», de Xavier Pla (UdG); «Un de Begur. Es Miner i l'enfonsament del Palermo», de Miquel Martín (escriptor), i «El món de l'endemà. Josep Pla recorda la Gran Guerra», de Jordi Amat (escriptor i crític literari). El catàleg està profusament il·lustrat i es reproduïxen fotografies, documents i publicacions de l'època, com també imatges dels escrits de Josep Pla. [Nota del C. de R.]

MUNDET I CREUS, Joaquim (et al.) (2006): *Toponímia dels veïnats de Cassà. 1. Llebrers*. Cassà de la Selva: Ajuntament de Cassà de la Selva / Arxiu Municipal, 191 p.

MUNDET I CREUS, Joaquim (et al.) (2009): *Toponímia dels veïnats de Cassà. 2. Sangosta*. Cassà de la Selva: Ajuntament de Cassà de la Selva / Arxiu Municipal, 263 p.

MUNDET I CREUS, Joaquim (et al.) (2016): *Toponímia dels veïnats de Cassà. 3. Mont-roig i Mosqueroles*. Cassà de la Selva: Ajuntament de Cassà de la Selva, 388 p.

MUNDET I CREUS, Joaquim / NIELL I CIURANA, Xavier (et al.) (2017): *Toponímia dels veïnats de Cassà. 4. Serinyà*. Cassà de la Selva: Ajuntament de Cassà de la Selva, 334 p.

L'Ajuntament de Cassà de la Selva va iniciar l'any 2006 la publicació de la col·lecció «Toponímia dels veïnats de Cassà», de la qual s'han publicat fins avui quatre treballs, que corresponen als veïnats de Llebrers (2006), Sangosta (2009), Mont-roig i Mosqueroles (que formaven l'antic veïnats de Perles) (2016) i Serinyà (2017). Joaquim Mundet i el Grup de Recerca d'Estudis Cassanencs (juntament amb Xavier Niell en el cas del darrer volum) han estat els autors de l'estudi de la toponímia dels diversos veïnats del municipi que han aparegut fins ara, el darrer, Serinyà, el novembre de 2017.

Els diversos treballs presenten una mateixa estructura, amb una part introductòria, amb estudis temàtics sobre cada veïnat (el territori, els orígens, els límits, els cursos d'aigua, la vegetació, els boscos, els conreus, les indústries, els camins i les comunicacions i una anàlisi i un seguiment del nom dels masos al llarg dels segles), i una part central, que inclou les fitxes dels topònims, les quals van precedides d'un índex i una classificació toponímica. En aquestes fitxes, a més de la localització del topònim en un mapa esquemàtic i d'una petita fotografia en alguns casos, se'n detalla la situació, se'n fa una descripció, se n'especifiquen les fonts orals i documentals —quan n'hi ha— i, finalment, s'hi recull la informació històrica. Així mateix, en els annexos finals es detalla la nombrosa documentació que s'ha consultat per poder portar a terme aquests estudis. Cal remarcar la gran riquesa de la informació dels treballs publicats, que va molt més enllà de la toponímia, ja que és un veritable compendi de la història i la geografia dels veïnats de Cassà. Es tracta, doncs, d'una obra molt valuosa sobre onomàstica, que es basa en una recerca de camp detallada i en una sòlida documentació, que, a més, es completa amb uns ortofotomapes molt útils i il·lustratius. [Nota de Joan Anton Rabella]

PYTHON, Fabien / avec la collaboration de BERCHTOLD, Elisabeth / FLÜCKIGER, Éric / GRÜNER, Laure / LEGRAND, Camille / NICAISE, Laurence (2018): *Glossaire des patois de la Suisse romande*. Genève: Droz, 168 p.

Amb un format editorial sobri i elegant, aquest llibre de tapa dura i agradable al tacte ofereix una guia i complement sobre els 123 fascicles del *Glossaire des patois de la Suisse romande (GPSR)* apareguts entre 1924 i 2016. Tal com assenyalen els autors a la introducció, es destina a facilitar la consulta del veterà glossari per part dels lectors que s'enfronten a les dificultats de descodificació d'una obra de tals amplitud i durada. S'articula en quatre parts: (1) mapa de la Suïssa romanda amb la corresponent i detallada llegenda de localitats; (2) claus per facilitar la lectura dels articles (tipus d'encapçalament d'entrades, sistema de transcripció, microestructura d'un article), (3) índexs d'abreviacions generals, geogràfiques, de fonts citades (aquestes, per ordre alfabètic i, a més, distribuïdes per localitats); (4) llista dels 123 fascicles i de les recensions que han merescut. Justament l'enorme quantitat de recensions que es consignen al llarg d'una quinzena de pàgines (151-165) demostra l'interès que el *GPSR* ha suscitat durant gairebé un segle al si de la romanística. [Nota del C. de R.]

Raimondo Lullo (2017): *Libro di Santa Maria. Introduzione, traduzione e note di Simone Sari. Postfazione di Jordi Gayà*. Milano: Paoline (Lecture cristiane del secondo millenio, 58), 387 p.

El llibre, publicat amb l'ajuda de l'Institut Ramon Llull i de l'Associació Italiana d'Estudis Catalans (Associazione Italiana di Studi Catalani), és un estudi i traducció a l'italià del *Llibre de Santa Maria*. La traducció va precedida d'una llarga introducció de Simone Sari (p. 11-133), que conté tot d'informacions útils per al lector italià, però també per a qualsevol altre lector que es vulgui acostar a aquesta obra i a l'obra de Llull. La introducció comença amb un capítol on es presenta la vida de Llull (*Raimondo Lullo: una vita straordinaria*, p. 11-23) i on també s'hi intercala una traducció del mateix Sari del *Cant de Ramon*. Segueix un capítol intítulat *Una vita al servizio dell'Arte* (p. 24-33) i un de més

extens, intitulat *La mariologia per i laici: Maria tra scienza e amanza* (p. 34-100), on es fa un recorregut pels escrits de Llull en què es troben reflexions marianes. El quart i darrer capítol d'aquesta introducció és el dedicat al text objecte de traducció: *Il libro di Santa Maria* (p. 101-119). La part introductòria es clou amb una cronologia bàsica de l'època de la vida de Llull i una bibliografia on, en primer lloc, es presenten els manuscrits, edicions i traduccions del *Llibre de Santa Maria* i, seguidament, s'hi recull una bibliografia d'obres lul·lianes traduïdes a l'italià, i, finalment, una bibliografia de la mariologia lul·liana i d'altres estudis en general.

A la introducció segueix la traducció italiana del *Libro di Santa Maria* (p. 137-376), amb notes explicatives sobre aspectes de la traducció i dels valors semàntics dels mots catalans que presenten dificultats en ser traduïts, i altres explicacions de detall sobre el text. El llibre es clou amb un postfaci de Jordi Gayà (p. 375-376) i tres índexs interessantíssims: l'*Indice scritturistico* (p. 379), amb les referències a l'Antic i Nou Testament, un *Indice onomastico* (p. 380-383), que inclou tot tipus de personatges (personatges bíblics, històrics, estudiosos moderns), i un *Indice analitico* (p. 384-387) dels conceptes que apareixen en l'obra. En resum, doncs, el llibre va molt més enllà d'una simple traducció. [Nota del C. de R.]